

Fulvio Šuran

Sveučilište "Juraj Dobrila" u Puli, Hrvatska
fsuran@unipu.hr

Cyberdruštvenost: kraj čovjeka (kao zoon politikona)?

Sažetak

U raspravi o širenju novih mrežnih komunikacijskih tehnologija često se pronalaze krajnije pozicije: „tehnopesimisti“ predviđaju mračno doba u kojemu će internauti, dovedeni do fizičke nepokretljivosti, biti „isključeni“ iz svijeta; dok, s druge strane, „tehnooptimisti“ teoretiziraju kako će život u mreži biti gotovo samodostatan, oduzimajući tako čovjeku težinu stvarnosti. Razlog tome nalazi se u činjenici da se još uvijek teži suočavanju s diskursom koji dinamiku cyberprostora promišlja iz „kibernetičke“ perspektive, usredotočujući se pretežito na alate, a manje na istinske interakcijske dinamike koje vode do novonastalih oblika „cyberdruštvenosti.“ Naime, radi se o evolucijskoj povezanosti između stvarnog svijeta i virtualnog svijeta, fizičkog prostora i cyberprostora, što se može definirati i tumačiti kao „srednji put“. Korijen ove nove kolektivne stvarnosti nalazi se u međuođnosu ljudskog elementa i socijalne strasti.

Ključne riječi: cyberdruštvenost, cyberkultura, cyberprostor, social-network, strojevi, Internet, virtualna stvarnost, nove tehnologije, zajednica, društvenost.

Uvod

U raspravi o širenju novih mrežnih komunikacijskih tehnologija najpoznatije su zasigurno dvije krajnje pozicije. S jedne strane takozvani „tehnopesimisti“ koji u svojim vizijama budućnosti svijeta predviđaju dolazak mračnog doba u kojemu će internauti, dovedeni do fizičke nepokretljivosti, biti doslovno „isključeni“ iz svijeta, iz ove prekrasne ljudske stvarnosti.

Radi se, naime, o teorijama koje nadilaze korisnike kako bi podcrtali hipoteze iskorijenjene od svake upotrebe i odvojene od društvenog. Razlog tome nalazi se u činjenici da te teorije umjesto da obrate pozornost na bogaćenje ljudskog iskustva naglašavaju opasnost, rizik koji može sadržavati i izazvati implementaciju novih tehnologija ili širenje novih oblika komunikacije na društveno tkivo. Naime, još uvijek se teži suočavanju s diskursom koji dinamiku cyberprostora promišlja iz „kibernetičke“ perspektive, usredotočujući se pretežito na alate, a manje na istinske interakcijske dinamike koje vode do novonastalih oblika „cyberdruštvenosti.“

U tom komunikacijskom kontekstu, kibernetički se diskurs odnosi na „strojeve“ i na teoriju komunikacijske organizacije svojstvenu strojevima, a društvenost koja proizlazi iz iskustva korisnika zasjenjena je i stavljena u drugi plan ili potpuno zamagljena.

Ne shvaća se, ili se ne želi prihvatiti činjenicu da širenje novih oblika komunikacije pomaže promjeni dinamika i arhitektura zajednica koje vode do nastajanja novih oblika, jedan od kojih je i takozvana „cyberdruštvenost.“

S druge pak strane, nalaze se takozvani „tehnooptimisti“. Ova kategorija ljudskih bića, mlađeg formata, teoretizira kako će život u mreži biti doslovno sam sebi dostatan i pun blagostanja, oduzimajući tako čovjeku gravitacijsku težinu stvarnosti.

Radi se, naime, o evolucijskoj povezanosti između stvarnog svijeta i virtualnog svijeta, fizičkog prostora i cyberprostora, što se može definirati i tumačiti kao „srednji put“. Cyberkultura utjelovljuje jedan vitalni i anarhični element koji omogućuje stvaranje novih grupa za raspravu i nove elektroničke agore koje posjeduju mogućnost nadodati ako ne i vratiti demokratsko ozračje razmjenama iskustava.

U korijenu ove nove kolektivne stvarnosti nalazi se uvijek uz ljudski element i zajednička socijalna strast.

Putovi

Mnogi „tehnopesimisti“, tj. pobornici negativnog stava, uvjereni su da govoriti o učincima društvenih mreža (*social network*) na život pojedinaca i skupina danas, znači raspravljati o učincima virtualizacije cjelokupne stvarnosti, i to ne samo društvene.

Nakon virtualizacije osobnog iskustva pretočenog u priču, nakon virtualizacije slika posredstvom optičke tehnologije (fotografije, filma, animacije), nakon virtualizacije društvenog života u obliku

participacije (sudjelovanja) i uključivanja politike u mrežni diskurs (prijenos ovlasti, izborne farse, tužbe vlastima, itd.), sve obuhvatnija invazija *techno modusa vivendi* oduševljeni smo i najnovijom virtualizacijom: virtualizacijom odnosa života u svim formama i sadržajima.

„Tehnopesimisti“ pokušavaju dati odgovor na pitanje ima li uopće smisla truditi se oko razvijanja osobnih odnosa kada je to moguće učiniti izvan svakog vremenskog i prostornog ograničenja jednostavnim „klikom“. Zsigurno će se naći netko tko je voljan razgovarati s nama. Ili još. Zašto se uopće truditi porazgovarati sa susjedom kada je to moguće s bilo kim u svijetu, i to jednostavno preko interneta?

Dalje. Zašto se mučiti oko pripreme zajedničke večeri s prijateljima, kada postoji mogućnost, dapače, kada se može, i to posredstvom sve djelotvornijeg interneta, istražiti tisuće već spremnih „događanja“ u našoj blizini i/ili daljini? Nakon čega se slobodno i bez moralnih odgovornosti možemo pridružiti *najtrendy* događaju.

Za „tehnopesimiste“ odvajanje od svega što je živo, stvarno, bolno, i mogućnost njegove zamjene sa životom u aseptičkom, neutralnom stroju, govori nam da je svijet u kojem živimo sve neplodniji, osiromašeniji, bez topline: ljudski prazan. Tehnologija, sa svojim obećanjem o širenju ljudskih potencijala, zapravo vrši suprotan učinak: iscrpljuje, atrofizira i gasi. Ukratko rečeno: *game over*.

Osim toga, kažu oni, sprečava bilo kakvu usporedbu između onoga što nudi i što uzima. Kao na primjer: razgovarati s nepoznatima umjesto da se to čini s nekim u četiri oka, držati numeričku evidenciju o prijateljima s Facebooka, umjesto uživati s pravim prijateljima, povezati se s programiranim događajima umjesto stvaranja realnijih, živih sveprožimajućih međusobnih odnosa, i to u stvarnosti.

Invazija tehnologije na području društvenosti nije iznimka. Nije prošlo mnogo vremena od kada su se društvene mreže (*social network*) proširile svijetom. Pojam „zajednica“ više ne znači ono što je nekada značio jer je posredstvom interneta izgubio onu životnu moć koja ga je u prethodnim vremenima karakterizirala, postajući nešto sterilno i u funkciji sve moćnijeg stroja: dominantnog znanstveno-tehnološkog aparata. Kada se danas raspravlja o zajednici, ne misli se više na skup pojedinaca međusobno povezanih iz solidarnosti ili boljeg, toplijeg suživota, već na telekomunikacijsku i razvojnu mrežu novih medija.

U tehnosvijetu „tehnopesimisti“ smatraju da nema mjesta za ono što je ljudsko, već samo za ono što je prilagodljivo vrijednostima tog (novog) tehnosvijeta, njegovim djelotvornim mehanizmima. Planetarizacija tehnologije, logikom znanstveno-tehnološkog aparata, neće nikad razviti takvu društvenost koja u sebi posjeduje i gaji nekakva ljudska obilježja, već samo „novu“ društvenost koja će sve manje posjedovati osobine prethodne ljudske društvenosti, a sve više mehaničkog odnosa.

Na taj će način društvenost, kakvu poznajemo, nestati, i to unutar uvjerenja da je dovoljno pokrenuti računalo kako bi bili „u kontaktu“ sa svijetom. Dobrovoljno ćemo odbaciti svaku sposobnost primjećivanja i shvaćanja da u računalu nema svijeta, onog tjelesnog, živog iako ponekad bolnog, nego

da je to jedan drugi i drukčiji svijet: onaj iluzorni (lažni), unaprijed programiran, spektakulariziran i nedosljedan stvarnom svijetu. Takav može biti samo onaj virtualne stvarnosti.

Naime, „tehnopesimisti“ primjećuju da se širenjem društvene mreže, koja se širi geometrijskom brzinom, prazne i napuštaju mjesta realne društvenosti: polja, dvorišta, trgovi i ulice. Ljudi više ne pokazuju svoja realna stanja, ne sučeljavaju se (ne konfrontiraju se) više neposredno, međusobno ne raspravljaju u vlastitoj intimi. Suvremena se djeca više međusobno ne igraju i ne zabavljaju, već sami, zalijepljeni kao puževi na monitore, na digitalne zaslone stvaraju svoju zasebnu i individualno-univerzalnu stvarnost.

Povećavaju se jednoobiteljske jedinice, odrasli se više ne zaustavljaju kako bi popričali sa susjedima, pa čak se i starije osobe zabavljaju mrežno se dopisujući u osami vlastite sobe u sverastućoj izolaciji. Mišljenje je „tehnopesimista“ kako u svijetu telematske društvenosti sve raste, osim društvenosti. Sve smo više sami, segregirani, odvojeni jedni od drugih, od nas samih kao i od naše društvene okoline.

Teoretičari tog apokaliptičkog pogleda, tj. „tehnopesimisti“, mišljenja su kako bi na suvremenu virtualnu društvenost ili cyberdruštvenost trebali reagirati dok je to moguće preuzimajući ponovno u naše ruke našu sudbinu, stvarni život, koji da bi bio takav, mora biti uronjen u toplinu živih i senzualnih odnosa.

Takav nas život čini svjesnima jutarnjeg sjaja zore i boja mora, pjeva Zemlje, okusa života i pustolovina (bilo lijepih ili ružnih). Takvim životom postajemo svjesniji sebe, a time i odgovorniji prema drugima, a ne ravnodušni naspram stvarnosti, radi se naime o životu koji nas poziva da ponekad isključimo računalo, videotelefone, iPad, iPod, iPhone; životu koji nas „tjera“ da porazgovaramo s našim voljenima, da zagrlimo svoje poznanike, da poljubimo naše prijatelje i suputnike i da poželimo ponovno postati stvarne osobe. I to osobe od krvi i mesa, a ne neki nadimak („nickname“) ili još jedan u nizu avatar. Dakle, ljudska bića, a ne strojeve.

Moram napomenuti da sam više nego siguran da postoji veliki broj ljudi koji su itekako podložni „pranju mozga“.

S obzirom na svoje dugogodišnje istraživanje, naročito unutar kinematografije o mogućnostima i opasnostima suvremenih tehnologija, (čiji sveobuhvatni i globalizirajući sustav vrijednosti pripada vladajućem i globalizirajućem znanstveno-tehnološkom aparatu), ovdje sam pokušao iznijeti razne vidove cyberdruštvenosti koje se, od nastanka cyberkulture, nastavljaju i dalje razvijati.

U tom sam smislu svoje razmatranje sveo na tri točke koje predstavljaju načelo dosljednosti moje istrage. A to su:

- komunikacija i različiti aspekti koji karakteriziraju nove medije;
- mrežne zajednice, s kompleksnim mrežnim afinitetima koje se pritom stvaraju;
- i, konačno, mjesta, ambijenti u kojima se cyberdruštvenost izražava.

Treba reći da se ovo moje, ali i slična razmišljanja, u vezi mrežnih zajednica, sve više nalaze u središtu suvremenih rasprava, pogotovo s obzirom na sve brži razvoj telekomunikacijskih mreža i novih medija.

U tom je smislu već Edgar Morin⁶⁹, govoreći o planetarizaciji, definirao čovječanstvo kao sudbinsku zajednicu ili zajednicu sudbine. Mi bismo, dakle, prema Edgaru Morinu bili sinovi Kozmosa koji će, malim koracima, ubrzo postati svjesni vlastite pripadnosti cjelokupnom čovječanstvu i tako shvatiti našu međusobnu povezanost.

A to znači da ćemo biti odgovorniji u svojim odlukama i djelovanjima. No, istodobno postajemo sve više svjedoci značajnog oživljavanja lokalnog, svega onoga što pripada našoj bližoj okolini, našem svijetu.

Dakle, suprotno onome što se dešavalo tijekom ranih devedesetih godina prošlog stoljeća, umjesto eksplozije, ili ako želite ekspanzije čovječanstva u globaliziranom virtualnom svijetu (u vidu globalnog sela), svjedoci smo rađanju lokalnih zajednica. Radi se o prostorno specifičnim skupinama, tj. zajednica, koja, novu tehnologiju, nove tehnološke izume koristi za ostvarenje vlastitih realnih ciljeva i potreba u svakodnevnom životu. U tom se smislu internet pokazao važnim čimbenikom i resursom za lokalne zajednice, za susjedstva, jer on im omogućuje razmjenu svih vrsta informacija i veću uključenost pojedinca u zajednički društveni život.

Stoga između subjekta i konteksta, pojedinca i države, manjih skupina (*microgroups*) i većih skupina (*macrogroups*) dolazi do pozitivnih promjena u oba smjera u razrješavanju inače složenih i dinamičnih odnosa. Kao što su odnosi između Države, zajednice i pojedinaca. Svojedobno je već Durkheim istaknuo važnost tih „sekundarnih skupina“ jer „*nacija postoji samo ako se između Države i privatnih građana nalazi čitav niz sekundarnih skupina, grupa.*“⁷⁰

Mreže i nove komunikacijske tehnologije znatno povećavaju tu mogućnost stvaranja sekundarnih grupa. Pierre Le Quéau piše: „[...] *Emile Durkheim smatra srednju skupinu nužnim mostom između pojedinca i globalnog društva. Sada ta hipoteza, formulirana početkom (nadodano: prošlog) stoljeća ne prestaje zadiviti (nas) ni danas kada se često zajednicu navodi kao prepreku za razvoj građanstva. Sekundarne skupine karakteriziraju moralni autoritet, a u isto vrijeme i „toplu društvenost.*“⁷¹

Moralnom autoritetu, koji pridonosi izgradnji smislenosti srednje skupine pridodaje se i oblik etičke dosljednosti koji subjektima omogućava da se razvijaju u društvenost koja sadržava potrebu za zajedništvom, iako to nije izravno posljedica institucionaliziranih pravila prijašnjeg globalnog društva. Opisujući društvenost kao empatičnu, dominantnu, Durkheim piše, kako iz sekundarne grupe „*proizlazi toplina koja grije i oživljava srca, to ih otvara simpatiji, koja topi*

69 Edgar Morin, *La complexité humaine*, Flammarion, Paris 1994., str. 218.

70 Émile Durkheim, cfr. predgovor drugom izdanju knjige *La divisione del lavoro sociale*, Edizioni di Comunità, Milano 1971., str. 33.

71 Pierre Le Quéau, „*Le groupe intermédiaire comme lieu d'expérimentation*“, članak objavljen u *Informations sociales*, br. 83, Paris 1999.

(osobne interese), egoizme.“⁷²

Najvažniji izazov novih tehnologija sastoji se baš u jačanju tih, takozvanih „sekundarnih skupina“ koje su sastavni dio interakcijskih zupčanika između mikro- i makrodruštvenih struktura.

Očito je da je evolucija oblika komunikacije vrlo široko i složeno, ali premalo istraženo, područje, usprkos eksponencijalnom broju tekstova posvećenih komunikaciji kao i novim medijima, u kojima se mašta i mitski aspekti miješaju s fluktuacijskom stvarnošću koja se nalazi u stalnoj evoluciji. Cyberkultura duhovito kombinira vizije umjetnika, samouka i nestašnih hackera s programima inženjera, matematičara i tehničara.

U ovoj složenoj i proturječnoj (kontradiktornoj) alkemiji, konture se stalno redefiniraju stalno prebacujući, miješajući i mijenjajući uspostavljene obrasce naših svakodnevnih aktivnosti i ograničen opseg našeg razumijevanja svijeta.

Nije mi ovdje namjera predložiti Vam jedan jedinstven način čitanja tog novog svijeta. Ne pretendiram nekako predvidjeti ili razumjeti tu stvarnost ograničavajući tako njezin nejasan horizont koji je još dalek našem prihvaćanju, iako ostvariv.

Moj je interes posebno usmjeren na USUS, korištenje novih oblika komunikacije u svakodnevnom životu i iskustvu kako pojedinaca tako i određenih grupa, skupina. Cilj mi je označiti, pokazati promjene i dinamike koje su tipične u novim oblicima socijalne agregacije i sporazumijevanja (*condivisione*) koja nastaju u tim područjima komunikacije. Za tu svrhu služio sam se situacionalističkim pristupom (ili pristupom trenutka), imajući za cilj „hvatanje“ (njihove) svakodnevne interakcije, i to polazeći od iskustva pojedinca u korištenju novih tehnologija.

Tema iskustva je, dakle, temelj ovog istraživanja usprkos tome što ponekad može biti teško razumjeti (cyborg) kulturu *in nuce* (u svom početku). Radi se, naime, o novom i kompleksnom sustavu odnosa i vrijednosti. No, činjenica je da nas svi komunikacijski sustavi duboko prožimaju, danas više nego ikad, mijenjajući naša društva i uspostavljajući vlastite dinamike u društvenim interakcijama, kao i nove oblike učenja i socijalizacije, oživljavajući specifične „vizije svijeta“. Radi se o cikličnom procesu jer, u neprestanom kontaktu s određenim tehnološkim aparatom, on prestaje biti samo predmet analize pretvarajući se u temelj našeg života. Isto to vrijedi i za mrežu. Naročito kada se ima u vidu da su „objekti“ međusobno povezani putem mreža različitih vrsta, shvaća se da oni nisu (samo) puki predmet analize, već (i) bitan pokazatelj naših kultura, tj. ključni element novog kulturnog i društvenog krajolika koji se pojavljuje na horizontu naše svakodnevnice.

Stoga je itekako važan situacionalistički pristup, jer je on utemeljen na čitanju (tumačenju) svakodnevnih praksi: onih trenutaka koji obitavaju u šupljinama našeg postojanja, trenutaka mentalnih interakcija i valova fluktuirajući emocija.

72 È. Durkheim *Il suicidio*, (izvorno 1897), Rizzoli, Milano 1999, str.. 328.

Tehnika je, prema Martinu Heideggeru⁷³, proizvodnja poiesisa i otkrivanje istine. Upravo nas ta definicija tjera da razmotrimo cyberdruštvenost kao pojavu, kao stvarnost. Širenje novih oblika komunikacije može promijeniti dinamike i arhitekture zajednica i time se u novim komunikacijskim kontekstima sve više kristaliziraju novonastali oblici cyberdruštvenosti.

Jedan od ključnih čimbenika za razumijevanje oblika cyberdruštvenosti je tehnološki razvoj i razvoj mreža, koje se šire na impresivan način. Međutim, ako su tehnološki razvoj i njegova ekspanzija bitni, ono što me zanima nije toliko povećana snaga računala koji stagniraju na našim radnim stolovima, već činjenica da se ta računala (ne uključujući ovdje prijenosna računala), nalaze u svim našim domovima, da se mobilni telefoni (ako se još uvijek mogu nazvati telefoni?) nalaze u svačijem džepu, a pogotovo činjenica da su svi ti uređaji međusobno spojeni i u interakciji s okolišem.

Upravo ta (nova) umrežena povezanost između čovjeka i novih tehnologija u širem smislu navode nas na tvrdnju da se nalazimo pred novom društvenom paradigmom. Naime, posredstvom sve šireg pristupa internetu, svjedoci smo progresivnom fenomenu prisvajanja, po kojemu ljudi mogu umrežiti (staviti na net) sve veće dimenzije ljudskog materijala. Polazeći od te perspektive može se govoriti o ponovnim čarima svijeta. Naša se percepcija i društveno korištenje novih tehnologija stalno preoblikuju, i to ne u linearnom, preciznom i ohrabrujućem kretanju, već u liku elipse u različitim smjerovima. Kretanje je nepredvidljivo i neprestano se dovodi u pitanje. Kreće se skokovima, uvijek u potrazi dinamične ravnoteže.

Kako bismo shvatili ove nove „climax⁷⁴ komunikacije“ dovoljno je pratiti njihove tragove i otvorene horizonte. Potrebno je proučavati novonastale odnose između širenja novih oblika komunikacije, u svakodnevnom životu, i fluktuirajuće društvene odnose između raznoraznih skupina pojedinaca, pa i samih pojedinaca, i njihovih novih (razmijenjenih - *condivise*) estetskih koncepcija te razbuktavanje strasti. Konkretno se radi o razumijevanju načina i oblika onih konteksta koji omogućavaju uspostavljanje novih društvenih odnosa povezanih za konstrukciju suvremenih oblika cyberdruštvenosti.

To bi nas trebalo uvesti u dubine (interneta) cyberprostora, u područja unutar kojih djeluje (mašta) imaginarnost i gdje se kristaliziraju ljudske strasti, u prostorne trenutke gdje se alkemija društvenih odnosa očituje u novim i ponekad stranim oblicima pojavljivanja suprotnih tradicionalnom načinu razmišljanja.

Bit problema svoje razrješenje nalazi u sinergiji triju „prostora“:

- društveni prostor, odnosno, prostor ljudskih odnosa;
- fizički i izgrađeni prostor, odnosno područja u kojima dolazi do stvaranja interakcija,

⁷³ Martin Heidegger, *The Question Concerning Technology and Other Essays*, Harper and Row, New York 1977.

⁷⁴ Izraz koji se koristi u biologiji za označavanje harmonijske ravnoteže i dinamike jedne zajednice, životinja ili biljaka, među svojim članovima i okoliša.

arhitektura *on line*, gradova i naseljenih bezvremenskih područja;

- te prostor informacije, odnosno medija, sadržaja i oblika komunikacije.

Radi se o „prostorima“, koji *in nuce* sadržavaju mogućnost da otvaraju nove putove istrage kako bi, donekle, shvatili taj još uvijek neshvatljiv nam svijet beskonačnih lica, oblika, putova i dimenzija. Taj nam je svijet još uvijek velika enigma jer je stvaralački fluidan i u neprestanom razvoju.

Samo se na taj način može shvatiti cyberdruštvenost, odnosno oblici društvenosti koji se konkretiziraju (ostvaruju) kroz cyberdruštvenost. Zahvaljujući paradoksu kojeg je formulirao Gilbert Durand⁷⁵, shvatit će se teškoća prihvaćanja vitalizma i empatije (suosjećanja) cyberdruštvenosti. Činjenica je da se još nalazimo u dimenziji stvarnosti u kojoj (u svemiru u kojem) vlada racionalizam. Unutar te dimenzije, koja je vođena razumom, još se uvijek oklijeva pri prihvaćanju novih oblika društvenosti zbog gravitacijske sigurnosti. Dolazi se tako do srži obrađivanja novog ethosa, novih oblika suživota i do još nepoznate, neodređene društvene viskoznosti, iako već prisutne i vidljive. Naime, radi se o dimenzijama stvarnosti koje svoj naglasak stavljaju na razigranu (ludičku) dimenziju⁷⁶, na *dépense* (George Bataille⁷⁷), na vitalizam i na oblike društvenosti koji se odvijaju pred našim očima. Shvaća se, dakle, zašto se cyberprostor, od svog nastanka, promatra kao suprotstavljen prostor „realnome“ prostoru. Realni je prostor radikalno odvojen od virtualnog prostora jer se promatra na temelju još uvijek aktualnog pristupa koji se pak temelji na logici razilaženja sfera. Takvo je promatranje neproduktivno i ne bi se trebalo provoditi.

Naime, te bi prostore trebalo utemeljiti na sinergističnoj povezanosti, prihvaćajući holistički pristup tom problemu.

Taj bi pristup u sebi trebao integrirati i ujediniti različite dimenzije postojanja napuštajući viziju „ili stvarno ili virtualno“, „ili prostor ili kibernetički prostor“, kako bi se usredotočio na složenost koevolucije, i to prema komplementarnoj logici „i fizičko i virtualno.“

Aspekti cyberkulture u sebi uključuju pitanja vezana uz društvene veze i izazove s kojima se suočavaju razni oblici agregacije koji nastaju u relacijskom prostoru tijekom njegove elaboracije. Stoga bi povlašteno mjesto trebalo dati razmišljanju o zajednicama, budući da se od početka cyberkulture ono neprestano citira. Citira se da bi se istaknula pojava „novih virtualnih zajednica“ ili da bi se osudio nestanak starih, tradicionalnih veza i oblika društvene solidarnosti.

Radi se naime o pozicijama koje u potpunosti utjelovljuju strah od gubitka sigurnosti i vjerodostojnosti što se tiče odnosa čovjeka sa samim sobom i sa svojom okolinom. Pozicije koje su povezane sa strahom da se slobodno istražuje ljudsko postojanje i koje zatvaraju vrata društvenom vitalizmu skrivajući se i dalje iza suvremenih teoretskih dihotomija te prikazujući

75 Gilbert Durand, *L'imaginaire. Essai sur la science et la philosophie de l'image*. Hatier, Paris 1994.

76 Nazivam je i II. dimenzija ili dimenzija vode, zbog njezine fluidnosti kaotičnosti i neodređenosti, tj. neoblikovanja pojedinih stvari prema unaprijed konstruiranim oblicima. Dakle, kao beskrajne, ali i opasne mogućnosti ostvarenja nečega iz ničega.

77 George Bataille, *La Part maudite précédé de La Notion de "dépense"*. Les éditions de Minuit, Paris 1949.

se impregnirani (natopljeni) kibernetским senzibilitetom.

Prema ovom pristupu, dovoljno je jedno računalo kako bi iznikla virtualna zajednica. Tada bismo prisustvovali nestanku ljudskog roda u cyberspaceu, ljudski bi se rod izgubio u dubini elektrosfere virtualnih svjetova.

Dovoljno bi, dakle, bilo da čovjek pristupi mrežama pa da zauvijek izgubi sposobnost pokreta, ostajući zarobljen u mreži weba. Ili, obrnuto, softver bi omogućili stvaranje novih grupa za raspravu i elektroničkih agora koje bi bile u stanju stvoriti nove demokratske širine u društvenim razmjenama, a kablirani gadovi mogli bi prisustvovati cvjetanju genijalnih zajednica.

Ovdje je bitno napomenuti kako pri tumačenju tog fenomena treba imati na umu važnost ljudskog elementa i društvenih strasti.

Važno je u tom kontekstu usredotočiti svoje razmišljanje na diskurs u vezi zajednice i oblike solidarnosti koji se neprestano rađaju u našim društvenim krajobrazima.

„Linearni“ pristupi – koji brane uzročne pozicije prema kojima bi bilo dovoljno opremiti skupinu ljudi komunikacijskim sustavom kako bi se oni pretvorili u zajednicu – ne uzimaju u obzir udio ove nove, (mogli bismo reći pjenušave) društvene vitalnosti koja se ne daje zarobiti ili mehanički voditi.

Razdvajanje tehničke aseptičnosti, sterilnosti i topline zajedništva nije nerješivo. Naprotiv, prihvaćajući noviji društveni vitalizam, treba istaknuti kako osjećaj, mašta i strasti, u najširem smislu riječi, potvrđuju njihovu važnost u društvenoj strukturi te u cyberprostoru. Treba samo shvatiti koji oblici društvenosti, društvenih veza, afektivnog sporazumijevanja proizlaze iz interakcija koje se konzumiraju u mreži. Samo je na taj način moguće identificirati novonastale oblike cyberdruštvenosti koji se javljaju u cyberprostoru posredstvom novih medija.

Neka razmišljanja (u vezi povećane složenosti društvenog konteksta).

Dakle, pretpostavka da se aktivnosti provedene u „stvarnom“ prostoru, tj. fizičkom, i one provedene u „virtualnom“ prostoru, tj. u cyberprostoru, međusobno isključuju pogrešna je. Prema tom razmišljanju, imali bismo dva svemira koja se slijepo odbijaju, poput magneta istog pola.

Tako, primjera radi, s jedne strane najgorljiviji pobornici tehnopesimista, pobunjenici budućnosti, prognoziraju dolazak mračnog svijeta u kojemu bi internauti postali zarobljenici virtualne elektrosfere, zatvoreni u zlatnim kavezima elektroničkih bitova te odvojeni od svijeta. Prema ovoj viziji mreža bi u skoroj budućnosti postala zemlja *net* robova.

Ne nijećući da ove dvije sredine, stvarnosti i virtualnosti, posjeduju svoje specifične osobine i da neminovno slijede (njima svojstvene) određene logike, treba ipak napomenuti da se prema stečenim iskustvima, društva „stvarnosti“ grada i cyberarhitekturne informatike znaju preklapati

i međusobno približiti, kao materijalnost tijela i nematerijalnost naše mašte.

Zahvaljujući dostignutom stupanju razvoja informatika uzvisuje fizička mjesta, koja postaju tako relacijsko međulice, informativni teritorij i stvarno vezivno tkivo. Ne zamjenjuje se realno s virtualnim, već se u realnost integriraju digitalne informacije. Cyberspace (ili cyberprostor) se topi u „stvarnom“ i „virtualnom“ svemiru, ne ponašajući se kao neprijatelj, već stvarajući bogatiju topografiju mjesta gdje zajedno žive komplementarne dimenzije.

Nove se sinergije stvaraju među ljudima. Njihov habitat i nove tehnologije potiču zajedničku evoluciju različitih sfera aktivnosti, djelovanja i sve veću složenost relacijskih dimenzija, među ljudima, ali i s okolišem, vodeći do nove komunikacijske paradigme vezane za zajednicu na internetu.

Realizirajući ovaj prototip komunikacije paradigma „globalnog sela“ neminovno se slijeva, klizi u „raspravljajuće selo“; u kojemu, osobe koje stanuju unutar zemljopisno definiranog lokaliteta sudjeluju u izgradnji kolektivne memorije tih zajednica, njezin su izraz i stvaraju je. Naime, radi se o procesu (stabiliziranja) razumijevanja (ukorijenjivanja) u lokalnom kontekstu podržanom od strane novih medija. Ne ulazeći previše u tu tematiku, možemo samo napomenuti kako realni teritorij postaje međulice koje ulazi u zajedništvo s tehnologijama, s mrežama, društvom i ljudima.

Postoji, dakle, nova paradigma u odnosu na onu koju je utjelovio internet (pristup informacijama s bilo kojeg mjesta u svijetu, 24 sata na dan). Nova paradigma vezivnog tkiva (vidi Living Memory Projekt⁷⁸) omogućuje pristup lokalnim informacijama, na danom mjestu (radi se o podacima koji se odnose na bliže fizičko područje) i to u bilo kojem trenutku.

Uvođenje novih tehnologija na određenom području potiče na buđenje tematika vezanih za lokalnu sredinu, na njezinu budućnost i sadašnjost. Nasuprot počecima širenja interneta, kada se prvenstveno naglašavala mogućnost razmjenjivanja poruka s osobama s druge strane svijeta, danas postoji mogućnost jačanja bližih odnosa i veza.

Čarolija, magija i tajnovitost koja nam omogućuje da putujemo brzinom svjetlosti, oslobađajući nas od prostornih ograničenja ostaje i dalje unutar mreže.

Na kraju želim naglasiti da se razlog korištenja mreža temelji na činjenici da čovjek neprestano teži poboljšanju svoje svakodnevnice i bliže stvarnosti („čovjek u svojoj čovječnosti“).

Ne smijemo nikada zaboraviti da nove dinamike mogu, također, biti i pogodan teren ili horizont za totalitarne i totalizirajuće sustave (što je, nažalost, moguće više nego ikada prije), u kojima se mogu ostvariti i Orwelove najmračnije more. Ipak, zasad se može slobodno konstatirati da se u postmodernom gradu razvija novo i višedimenzionalno vezivno tkivo.

78 <http://thelivingmemoriesproject.com/>

Informacije poslane posredstvom interaktivnih monitora dijelovi su memorije koji se kristaliziraju u atmosferi gradova, oživljavajući nezaboravljeni rimski *genius loci* i to bez zacrtavanja nestvarnih granica između stvarnog i virtualnog, vidljive su konture „simpatetičnog“ jedinstva s bližom okolinom i s drugima. Na taj se način cyberdruštvenost obraća svima, bez ikakve distinkcije.

Zahvaljujući novim komunikacijskim tehnologijama svi mogu u cyberprostor ulagati strasti koje ih animiraju, oživljavajući i kreativni dio sebe.

Literatura:

Bataille, G., *La Part maudite précédé de La Notion de "dépense"*. Les éditions de Minuit, Paris 1949.

CasaleGno F., *Le cybersocialià. Nuovi media e una nuove estetiche comunitarie*, il Saggiatore, Milano 2007.

Durkheim, È., *La divisione del lavoro sociale*, Edizioni di Comunità, Milano 1071.

Durkheim, È., *Il suicidio*, (izvorno 1897), Rizzoli, Milano 1999.

Durand, G., *L'imaginaire. Essai sur la science et la philosophie de l'image*. Hatier, Paris 1994.

Heidegger, M., *The Question Concerning Technology and Other Essey*, Harper and Row, New York 1977.

Quéau, Le P., „*Le groupe intermédiaire comme lieu d'expérimentation*“, članak objavljen u *Informations sociales*, br. 83, Paris 1999.

Manicardi, E., *Liberi dalla civiltà. Spunti per una critica radicale ai fondamenti della civilizzazione: dominio, cultura, paura, economia, tecnologia*, con una prefazione di John Zerzan, Edizione Mimesis 2010.

Manicardi, E., *L'ultima era. Comparsa, decorso, effetti di quella patologia sociale ed ecologica chiamata civiltà*, Edizione Mimesis 2012.

Morin, E., *Le méthode. La nature de la nature*, Ed. Du Seuil, Paris 1977.

Morin, E., *La complexité humaine*, Flammarion, Paris 1994.,

Vignodelli, M., *Signori della Terra?*, Anima Mundi, Cesena 2002.

Tozzi, M., *Catastrofi*, Rizzoli, Milano 2005.

WEB-STRANICE:

<http://eu.blizzard.com/en-gb/company/press/pressreleases.html?101007>

http://www.msnbc.msn.com/id/40929239/ns/technology_and_science-tech_and_gadgets/

Youtube preuzeto 27. 01 2013 iz Wikipedia : <http://en.wikipedia.org/wiki/YouTube>

Oxford Dictionaries. (2011.) definition of virtual from Oxford Dictionaries Online. Preuzeto 27.01.2013.
Dictionaries: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/virtual?view=uk>

http://www.msnbc.msn.com/id/40929239/ns/technology_and_science-tech_and_gadgets/

Rheingold, H. (bez datuma). *The electronic version of The Virtual Community book*. Preuzeto 27.01
2013. iz: <http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>

Carlson, N. (05. 01 2011). *Goldman to clients: Facebook has 600 million users*. Preuzeto 27.
01.2013. iz The Msnbc Digital Network: http://www.msnbc.msn.com/id/40929239/ns/technology_and_science-tech_and_gadgets/

Paul, R. (2010). *EPIC fail: Google faces FTC complaint over Buzz privacy*. Preuzeto 27. 01. 2013.
iz Arstechnica.com: <http://arstechnica.com/security/news/2013/02/epic-fail-google-faces-complaint-over-buzz-privacy-issues.ars>

Preuzeto 09. 06. 2013.: <http://thelivingmemoriesproject.com/>

Cybersociality: The End of Man (Like Zoon Politikon)?

Abstract

In the debate about the spread of new technologies of online communication, we often find extreme points of view about the effect they have on people: the “techno-pessimists” prophesy an obscure era in which the surfers, reduced to a total physical immobility, will end up by “disconnecting” themselves from the world; on the other hand, the “techno-optimists” theorize that an on-line life could become almost self-efficient, taking away the weight of reality from people. We still tend to think of the cyberspace dynamics from a “cybernetic” point of view, by concentrating more on the tools than on the true dynamics of interaction that bring new forms of “cybersociality”. It is a co-evolution between real and virtual, physical space and cyberspace, that could be interpreted like a “middle path”. At the root of these new collective realities there is always the human element and shared social passions.

Key words: *cybersociality, cyberculture, cyberspace, social network, machines, internet, virtual reality, new technologies, community, sociality.*

This journal is open access and this work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.